

Aclariment definitiu del Cas del Caporal Gironès

Francesc Verdura Campeny

A final account of the case of Corporal Gironès

Basant-se amb les informacions ja publicades per altres estudiosos referents a l'atemptat del Cabo Gironès contra l'aleshores Capità General de Barcelona, fou fet presoner i condemnat a mort. I gràcies al fort moviment ciutadà pogué rebre l'indult reial i la commutació de la pena per anys de presó. L'autor aporta noves dades sobre els fets, extreptes del dietari personal del canetenc Dr. Marià Serra Font i de la revista "El Destino". On es revelen els mecanismes que s'utilitzaren per aconseguir finalment la commutació de la pena i una curiosa poesia dedicada a la filla del governador del Castell de Montjuïc, en agraïment al tracte que atorgaren al caporal canetenc mentre estigué pres en dita fortalesa.

Paraules Clau: Cabo Gironès, Caporal Gironès, Joaquim Gironès Arquer, Canet de Mar, Montjuïc, Doctor Marià Serra, Fernando Muñoz Maldonado, Consell de Guerra, presó.

L'Antoni Cruanyes Becana va publicar en el número 8 del Sot de l'Aubó, a l'any 2004, un article sobre el l'afer del Caporal Joaquim Gironès nascut a Canet, a l'any 1870.

Recentment al Centre d'Estudis Canetencs vam rebre correu electrònic en la qual un senyor de Barcelona anomenat Ramon Ferrerons Ruiz, ens demanava informació sobre aquest cas, i ens vam afanyar a enviar-li el que havia publicat l'Antoni Cruanyes.

Recentment el senyor Ramon Ferrerons ens ha enviat per correu electrònic també, uns fulls amb les descobertes que havia fet sobre aquests fets, i ens donava les gràcies per la nostra ajuda.

Tot llegint el que havien escrit m'he donat compte que cap dels dos cronistes no fan menció del que van escriure sobre aquesta qüestió el Dr. Marià Serra i Font en el seu Dietari, i també la revista local d'aquells temps «El Crucero». Val a dir que quan en Cruanyes va escriure el seu article encara no s'havia

This article is based on existing scholarly accounts of the attempt on the life of the then General Captain of Barcelona by Corporal Gironès. Gironès was imprisoned and sentenced to death but thanks to a strong citizens' movement he received a royal pardon and his sentence was commuted to years of imprisonment. The author provides new information about these events, which has been extracted from the personal diary of Dr Marià Serra Font from Canet de Mar and from the magazine «El Destino». This new information reveals the mechanisms used to achieve the commutation of Gironès' sentence and a curious poem dedicated to the daughter of the Governor of the Castle of Montjuïc, which was written in gratitude for the treatment which the Governor and his daughter granted to the Corporal from Canet de Mar while he was imprisoned in this Castle.

Key words: Corporal Gironès, Joaquim Gironès Arquer, Canet de Mar, Montjuïc, Dr Marià Serra Font, Fernando Muñoz Maldonado, court martial, prison.

publicat el llibre del Dietari, i per això en aquells temps no en sabia res. M'he afanyat a recopilar un extracte del que descriuen aquestes dues noves fonts d'informació i així no hi si el lector que llegeix aquestes ratlles no ha llegit res anteriorment del cas que tant de rebombori va crear, li exposem tot seguit en una barreja dels textos dels senyors Antoni Cruanyes i Ramon Ferrerons a continuació.

Eren pels volts de quarts d'onze del matí 29 de juliol de 1891, quant el General Ahumada assentat davant la taula de treball del seu despatx de la Capitania General de Barcelona, en companyia del seu ajudant el tinent coronel Parera dret davant seu, mentre a fora, a la sala contigua, diversos caps i oficials feien temps esperant l'ordre del dia, quan un jove vestit de paisà va entrar sense previ avís per la porta excusada de la gent de confiança, situada al darrera i a un costat d'on seia el general, va avançar una passa cap a ell i, sense dir res, va engegar-li un tret amb un revòlver de butxaca que empunyava, causant-

LO CABO JOAQUÍN GIRONÈS.

li a l'hemitòrax dret una contusió i una lleu ferida a la pell.

L'ajudant Parera que s'havia llançat a aturar l'agressor, va rebre al seu torn una bala que li va impactar a l'hemitòrax esquerre sense fer ferida, però si un fort cop de resultes del qual l'home va escopir sang.

L'autor de l'atemptat, que era el caporal Joaquim Gironès, va fugir pel mateix lloc per on havia entrat cap a les dependències interiors, però perseguit pels oficials alertats per les detonacions, de seguida Es tractava del caporal Gironès que feia el servei militar, i prestava els seus serveis a la Capitania. Havia desertat feia tres dies. Ja el diumenge dia 26 havia faltat a la llista.

Cap a quarts de dues, lligat braç a braç amb una corda, se'l va traslladar tal com anava, amb un vestit senzill i un barret de palla, als calabossos de la caserna de Jaume I, al Parc de la Ciutadella on va quedar incomunicat.

L'endemà de l'atemptat, dia 30 de juliol, es va iniciar a les 5 de la tarda el procediment sumaríssim, que després de les seves deliberacions el va condemnar a morir afusellat.

Llavors va esclatar un moviment solidari envers el pobre condemnat que va agafar unes proporcions inusitades com possiblement no s'havia vist mai. Allà i era tothom. Des de civils, eclesiàstics, pobres, rics, tot l'ample ventall de la societat catalana s'hi va abocar. Des dels Bisbes de Barcelona i Girona amb tota la clerecia adjunta. La classe política de

tots colors, metges, professors tothom enviava telegrams a la Reina regent Maria Cristina, al ministre de la Guerra, al president del Consell de ministres, al Capità General de Catalunya que estava estiuant a Puigcerdà i que va tornar a Barcelona a corre-cuita.

Poc després de les dotze de la nit el reu entrava al castell de Montjuïc fortament lligat i en un carro del seu regiment, escortat per una vintena de soldats. Mentrestant l'endemà a les 5 de la tarda, mentre plovia a bots i barrals i tronava i llampegava, van arribar al castell de Montjuïc el pare del reu, un germà i uns amics de la família per visitar el sentenciat. La reunió familiar es va poder celebrar per cortesia del governador del castell, general de brigada Fernando Muñoz Maldonado que i vivia junt amb la seva família.

L'única forma de poder salvar la vida al Caporal Gironès era la de fer-lo passar per boig.

Però encara que tots sabien les motivacions del que havia passat tots feien veure que no en sabien la causa, i així els militars haurien afusellat sense cap contemplació al pobre desgraciat.

El clam general de tots els estaments va arribar a tal magnitud que en principi es va aconseguir una suspensió temporal mentre un equip mèdic visitava al malalt per veure si era o no veritat la seva bogeria.

El diagnòstic dels metges no ser gaire clar, com que segurament no volien assumir la responsabilitat ells sols, van mirar de sortir del pas d'una manera ambigua.

És d'admirar com el prevere canetenc Ferran Roig que durant anys va ser el seu professor assegurava escrivint a tots els mitjans que durant els seus estudis en Gironès havia donat repetides vegades mostres de pertorbació mental.

També el metge canetenc Dr. Marià Serra Font, va jurar per tots els Sants que ell l'havia atès diverses vegades es va afanyar a enviar telegrams a la reina i a tot el seguiment de càrrecs de Madrid i Barcelona jurant i perjurant que l'acusat era boig del tot i que ell que era el seu metge de tota la vida i en podia donar fe.

En el seu Dietari després d'escriure tots aquests conceptes escriu.

«Naturalment el metge exagera en aquest punt un bon xic la nota, si se vol, al dir una mentida; però considerem que aquest pecat és venial i quan se tracta de salvar la vida d'una persona i molt més si aquesta se compta entre les seves amistats, no s'ha de mirar prim»

«Lo que d'això en resultarà sols Déu ho sap. La qüestió és que de moment les bales del piquet de soldats a la tràgica veu de fuego! no matin al pobre Quimet Gironès. Que s'interposi per entremig un espai de temps, car lo temps refreda les coses més calentes i cura les més grans ferides.»

«Quina nit més trista és la que se passa! El cronista assegura que no ha pogut pas aclucar l'ull impedint-li una forta nerviositat puig cada quart d'hora que toca el rellotge veu acostar-se l'hora fatal per en Gironès, a qui se'l figura en l'estat de capella, tristíssim en sos darrers moments de la vida. Al

tocar les quatre de la matinada, hora senyalada per complir-se el fallo del tribunal, el cor se li sobresalta i talment sembla sentir los trets dels fusell i exclama; Déu l'hagi perdonat!

A les sis del matí arriba el primer tren, s'agafen tot seguit los diaris per adquirir noves dels darrers instants del compatici... A! Una sorpresa que fa sobtar el respir, una visió de lletres grosses indult! Fa estremir els cors d'immensa satisfacció. Vitòria Crida tothom i se resta satisfet dels esforços realitzats per obtenir dels alts poders de l'Estat, la commiseració deguda. I quan la victòria és grossa no hi ha cap dubte, car los militars dels actes de disciplina com aquest de què se parla aviat en passen els atacs perquè serveixin d'escarment.»

« Un dels diaris que més campanya ha fet a favor d'en Gironès, és lo catalanista la Renaixença, que no ha reparat en medis per moure a l'opinió en favor del condemnat. Varis amics d'aquest el dia de l'indult fan venir a Canet dos xicotets amb gran nombre d'exemplars del diari, perquè els venguin pels carrers de la vila, com així ho fan i més n'hi haguessin hagut puig són adquirits tot seguit. No deixa d'ésser una hermosa acció dels companys del cabo en Joaquim Gironès.»

Hi ha un punt que cal deixar ben puntualitzat. Durant el temps que va restar presoner al castell de Montjuïc va rebre molt bon tracte de part del Governador de la fortalesa que vivia allà junt amb la seva família.

D. LLORENS GIRONÈS.

Segurament que com a militar en la ciutat de Barcelona devia conèixer l'història del general Ahumada i es va fer càrrec de la situació. Vegem el que en diu el «Crucero».

«EL GENERAL FEDERICO MUÑOZ MALDONADO. El interés natural que nos ha inspirado nuestro paisano Joaquin Gironès, llevandonos repetidas veces en estos dias al castillo de Montjuic, nos ha proporcionado de conocer al bizarro y caballeroso militar que gobierna el fuerte, así como a su distinguida familia. El general señor Muñoz Maldonado, ha tenido para Gironès toda clase de atenciones compatibles con el cumplimiento de sus deberes, y su esposa la distinguida señora doña Ventura Guiu, así como su bellísima hija Gloria, han prestado cariñosos consuelos y humanitarios cuidados al infeliz reo. Hemos de hacerlo constar así, aun a riesgo de herir la modestia de los interesados.

Sabemos de ciencia cierta que al señor Muñoz Maldonado debió Gironès verse libre de las fuertes ligaduras que le sujetaban las manos al ser conducido al castillo; que cuando el reo salió de la capilla, hizole el noble general presa de mortal congoja, hizole entrar en su despacho donde, no solo se le sirvió una taza de caldo para reanimarle, sino que la señora é hija del gobernador le prodigaron las más delicadas atenciones y le dirigieron las más consoladoras frases; que luego que Gironès se halló tan sobre sí como posible eran supuestas las circunstancias y la situación de su mente, nuestro paisano y amigo el reverendo D. Fernando Roig, le entregó una medalla de la Virgen y como aquel manifestara que no tenía con que colgarsela, el señor Muñoz Maldonado le regaló para tal objeto, una cadenilla de plata. En suma la conducta de dicho señor general y su familia para con nuestro paisano no ha podido ser más cristianamente humanitaria que lo ha sido, y los redactores de El Crucero creerian faltar a su deber no consignandolo y dejando de enviar, cual lo hacen, al dignísimo gobernador del fuerte de Montjuic, a su señora esposa y a su hija el testimonio de su mayor consideración y de su gratitud más profunda.

A tantes mostres d'agraïment cal afegir-hi una poesia dedicada a la filla del general Muñoz i que diu així.

A LA DISTINGUIDA SEÑORITA

Dª Gloria Muñoz y Guiu

(En testimonio de admiración por su noble conducta con Joaquin Gironès,)

Quiso el Eterno mostrar
todo lo que sabe hacer
y con su poder sin par
perfecta logró acabar
una obra, una mujer.
Para dar brillo a sus ojos,

Castell de Montjuïc

del sol tomó el resplandor,
 y con dos claveles rojos
 izo la boca, que enojos
 da al coral con su color.
 La dió mejillas rosadas,
 diola manos nacaradas
 y fué tan prodigo en dones
 que jamás, en otra aunadas
 hubo tantas perfecciones.
 Y aun quiso hacer mas por ella,
 pues siendo su faz tan bella
 que al verla roba la calma
 infundió en su cuerpo un alma
 aun más hermosa que aquella:
 alma para el bien nacida
 y por el bien educada:
 flor entre flores crecida
 que en el vergel de la vida
 diera esencia perfumada...
 Cumplió el Hacedor su anhelo
 y tu viniste a este suelo
 de su poder en memoria,
 pues hasta tu nombre, Gloria
 esta recordando el Cielo.
 Juzgas tu dicha cumplida
 cuando a otros felices ves..
 Cuanto, tu alma bien nacida,
 gozó al ver salva la vida
 del infeliz Gironés!
 ¡Que solicito cuidado
 te mereció el condenado
 por un rapto de locura!
 ¡Tal vez la mayor ventura
 fué, de quantas has gozado!
 ¡Ho! Si, es hermoso hacer bien,
 consolar al afligido
 y ser cristiano sostén

del pobre y del abatido.
 Da siempre a tu corazón
 tan noble satisfacción
 y haz, con tu bondad notoria,
 que cual hoy, te siga Gloria,
 la general bendición.

Aquesta inspirada poesia podria ser un bon tancament a aquesta història, però em sembla més adequat a posar el punt final a un altre text manllevat també del Dietari del Dr. Marià Serra i Font el qual diu així. Diu així.

Indult. A la fi s'és indultat de la pena de cadena perpètua, que fa 25 anys que venia sofrint, l'excabo militar en Joaquim Gironès, fill de la nostra vila. La gràcia que el posa en llibertat la firma el rei Alfons XIII el dia del seu sant, essent rebuda la bona nova amb veritable alegria.

Arriba en Gironès a Canet acompanyat d'alguns amics des de Barcelona, esperant-lo a l'estació una colla de companys seus d'aquesta vila que l'abracen i acompanyen fins a casa del seu vell pare, desenrotllant-se entre els dos l'enternidora escena que és de suposar després de tant llarga absència i els motius tràgics que l'originaren.

El cronista, que se compta amb els seus amics i feu lo que pogué per ajudar a salvar-li la vida arran del succés que el va portar a ésser sentenciat a mort, experimenta verdadera satisfacció de poder estrènyer-li la mà.

Bibliografia:

Web Sr. Ramon Ferrerons: <http://leslletresilavida.blogspot.com.es/>
 Revista *La Campana de Gràcia* - 8 Agost 1891,
 pàgina 2.